

Kvalitetsregistret som vill bidra med fakta i samhällsdebatten

Hallå där ... ... Lars Gahnberg

tandläkare, professor, initiativtagare till Centrum för äldretandvård (CÄT) och fram till förra året registerhållare för SKaPa. Ni gav vid årsskiftet ut rapporten [Tänder och trender](#) Vad ser ni för trender bland tänder hos personer 65 år och äldre.

– Vi har tittat på tandlöshet, tandimplantat och hur ofta en undersökning görs inom tandvården. Personer 80 år och äldre har i genomsnitt 4 fler tänder jämfört med samma åldersgrupp för 10 år sedan, det har ökat från 18 till 22 tänder. Rapporten [Tänder och trender](#) grundar sig på 3,6 miljoner individer i alla åldrar och bland dessa är tandlöshet extremt sällsynt. Endast 0,2% av de vuxna saknar alla sina naturliga tänder, och av dessa har de flesta tandimplantat och inte proteser. Idag har mer än var 10:e patient över 70 år tandimplantat, men detta varierar stort över landet. När det gäller hur ofta äldre personer kommer på undersökning, så ser vi att tiden mellan sista undersökningen inom det statliga tandvårdsstödet och första undersökningen inom det regionala tandvårdsstödet (som benämns [Nödvändig tandvård](#)) är mycket lång. Det är nästan 4 år mellan dessa undersökningar, vilket

är betydligt längre än vad det är för övriga patienter.

Vad betyder det?

– Alla svenska medborgare 24 år och äldre anslutna till det statliga [tandvårdsstödet](#). En person som har ett omfattande omvårdnadsbehov har rätt till ett regionalt tandvårdsstöd s.k. [Nödvändig tandvård](#). När en person får sämre hälsa och går mot ett behov av omfattande vård och omsorg så slutar man ofta gå på regelbundna undersökningar hos tandvården och kommer bara vid akuta besvär. Detta visades för första gången i rapporten "Skör och äldre – vad händer med tänder?" som publicerades av CÄT 2013. SKaPa har sedan tagit fram en serie rapporter som bekräftar samt utvecklar detta och som visar att förlorad tandvårdskontakt är ett generellt problem för sköra äldre i hela landet.

– Vi har i SKaPa-rapporter sett att äldre patienter förlorar 1–2 tänder mellan sin sista undersökning inom det statliga tandvårdsstödet till den första undersökningen i det regionala tandvårdsstödet. Dessa tänder

Svenskt kvalitetsregister för karies och parodontit (SKaPa)

SKaPa är ett nationellt kvalitetsregister för tandvården vars syfte är att förbättra och utveckla vårdens kvalitet, behandlingar och förebyggande insatser. Sedan 2009 har SKaPa byggt upp en världsunik databas med information från mer än 8 miljoner patienters mun-

hälsa. SKaPa finansieras av Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt de anslutna organisationerna Sveriges Folktandvårdsföreningar och den privata vårdgivaren Praktikertjänst som har nära 900 anslutna tandvårdskliniker. Läs mer på www.skapareg.se

har man sannolikt förlorat vid akuta besök då man har kommit in så sent att tanden är bortom all räddning. Jag anser att tandvården måste bli bättre på att stödja patienter i detta skede i livet.

Vilken tandvård ges till personer 65 år och äldre?

– Av den tandvård som utförs på patienter 65 år och äldre så är strax över 40% undersökningar, 22% är behandlingar av olika sjukdomar, till exempel parodontit (tandlossnings-sjukdom), cirka 17% är lagningar, cirka 6% är protetik och några procent är kirurgiska ingrepp och rotbehandlingar. Endast 6% av den vård som ges är sjukdomsförebyggande, vilket kan jämföras med cirka 30% hos 3–19 åringar.

Att seniorer är den grupp som i minst utsträckning får sjukdomsförebyggande vård är anmärkningsvärt.

– Att seniorer är den grupp som i minst utsträckning får sjukdomsförebyggande vård är anmärkningsvärt eftersom samstämmiga rapporter visar att en stor andel av äldre har hög risk att utveckla munsjukdom. Givetvis ska tandvården behandla sjukdomarna när dom väl uppkommit, men självklart bör man i första hand och i större utsträckning förebygga munsjukdom hos äldre personer.

Vad kan SKaPa bidra med i Sverige idag?

– Kvalitetsregister kan uppmärksamma trender men inte alltid förklara dem. Ett exempel på vad SKaPa kan bidra med är när vi i årsrapporten 2018 lyfte att karies hade ökat bland

barn 0–6år under flera år. Detta fick stor uppmärksamhet och många tandvårdsorganisationer började sätta in nya insatser för att minska karies i den gruppen. Nu har vi sett att trenden har vänt och att färre barn får karies. Det är ett bra exempel på hur ett register kan användas. Ett annat exempel är uppföljningen av tiden mellan sista undersökningen inom det statliga tandvårdsstödet och första undersökningen inom det regionala tandvårdsstödet.

– Även om SKaPa kan bidra med data för forskning är det viktigt att understryka att SKaPa inte är ett forskningsregister, utan ett register som är skapat av tandvården som ett hjälpmedel och stöd för kvalitetsutveckling. Kvalitetsutveckling gynnar patienterna och kan i förlängningen bidra till en bättre munhälsa hos befolkningen.

Hur vet jag om min klinik är ansluten till SKaPa och vad betyder det för mig som patient?

– Kliniken är skyldig att informera patienterna om att de registreras i ett kvalitetsregister och de flesta gör det i väntrummet. Informationen kan finnas både på skyltar och broschyrer. Om man som patient inte vill vara med i registret så ska man höra av sig till kliniken. Alla personuppgifter plockas naturligtvis bort innan någon data lämnas ut för exempelvis rapporter eller till forskning där allt redovisas på gruppnivå. Jag vågar lova att man som patient kan vara helt trygg med att ens uppgifter är säkra.

– För patienten så är det en kvalitetsindikator som säger att kliniken tar ansvar för- och jobbar med att utveckla kvaliteten i sin verksamhet. Kliniken signalerar att man är mån

om att följa den behandling man ger sina patienter och utvecklingen av deras munhälsa.

Vad finns på din önskelista för SKaPa för framtiden?

– Jag skulle önska att vi i större utsträckning kunde ha en dialog med tandvården för att utveckla den vården, och ta vara på SKaPa:s fantastiska möjligheter, men också med föreningar och organisationer för att kunna ha ett samspel med samhället. Den nya rapporten "Tänder och trender" riktar sig till lekmän och kom till just för att vi ville ha dialogen med olika organisationer i samhället. Vi vill hjälpa till i samhällsdebatten och bidra med fakta, men vårt uppdrag är inte att vara en drivande aktör i debatten.

Rapporten Tänder och trender finns att läsa på SKaPa:s hemsida www.skapareg.se/tander-trender

Vidarebefordra gärna brevet

Som mottagare av nyhetsbrevet får du gärna vidarebefordra det till andra personer som du tror kan ha nytta och glädje av informationen.

Önskemål

Kontakta oss om du har frågor eller synpunkter kring innehållet eller om du har förslag på ämnen som du vill att vi ska skriva om.

Kontakt

Isabelle Johansson,
Centrum för äldretandvård
E-post:
isabelle.johansson@vgregion.se